MARKSİST FELSEFE NEDİR ?

WALDECK ROCHET

TOPLUM YAYINEVİ

MARKSİST FELSEFE NEDİR?

Toplum Yayınları 27

TOPLUM YAYINEVİ. Yöneten **Remzi İnanç**
Yönetim yeri **Sanayi Cad. Demir İş Hanı, 44**
Telefon **11 22 76.** Kısa adres **P. K. 176 Ankara**

Bu kitap, 1967 yılı Mayıs ayında Ankara'da
Başnur Matbaasında dizilip basılmıştır.

WALDECK ROCHET

MARKSİST FELSEFE NEDİR ?

Çeviren
ORHAN SUDA

TOPLUM YAYINLARI

ÖNSÖZ

Bu eserde yayınlanan metnin, sadece diyalektik maddecilik taraftarlarınca değil, bu felsefeyi kabul etmemekle beraber, onun modern dünyada gitgide büyüyen bir etki yarattığını gözlemlemek zorunda kalanlarca da büyük bir dikkat ve ilgiyle okunacağı şüphesizdir.

Parti üyesi filozoflar önünde Waldeck Rochet'nin yaptığı bir konuşma söz konusudur. Bu konuşmanın amacı, marksist felsefenin birkaç sorunu üstüne Parti üyesi bazı filozoflar arasında yapılan bir tartışmadan Siyasi Büro'nun çıkardığı sonuçları bildirmekti.

Felsefe sorunları, sadece bazı aydınların gireceği bir çeşit «yasak bölge» olmamalıdır. Bu sorunlar, yeni bir dünya kurmak için mücadele eden herkesi ilgilendirir, çünkü, Marx'dan önce felsefenin amacı dünyayı açıklamak olduğu halde; marksist felsefe, dünyayı sadece bilimsel bir şekilde açıklamayı değil, değiştirmeyi de amaç edinmiştir.

Waldeck Rochet, konuşmasının ilk kısmında, diyalektik maddeciliğin, son gelişmeleri içinde bilimdeki ilerlemelerin bir sentezi olduğunu belirtiyor ve böylece **«marksist felsefenin alanının, kelimenin dar anlamıy-**

la, düşünce ve kanunları nazariyesiyle sınırlamadığına» işaret ediyor.

Böylece, marksist felsefenin inceleme alanını bilimler alanında sağlanan sonuçlardan ayırmak tehlikesi belirtilmiş oluyor; bu, dünya bilincimizin dışında mevcuttur, diyen maddeci görüşün, «tecrübenin sınırlarını» aşacağını iddia eden pozitivistlerin önyargılarının gelişmesi sonucunu doğuracaktır.

Waldeck Rochet'nin de yaptığı gibi, her şeyden önce, maddecilerle idealistleri ayıran ve maddi varlıkla düşünce arasındaki ilişkiler konusunda apayrı görüşleri bulunduğundan, onları iki karşıt kampa bölen şeyi hatırlatmak gerektir. Düşünce, organik maddenin bir özelliği olduğundan, maddeciler, tabiatı, maddeyi, varlığı ilk veri olarak kabul ederler. Buna karşılık, idealistler, maddeyi, tabiatı yaratan ruhtur (düşüncedir) derler.

Marksist felsefesinin temel verisini böylece tesbit eden Siyasi Büro, Lenin'in maddeci felsefeye yapılan hücumlara cevap vermek ve hasımlarını hırpalamak için yazdığı «Maddecilik ve ampirik-eleştiricilik» adlı ünlü eserine başvurarak, madde kavramı tanımını hatırlatma gereğini duymuştur.

Fizik bilimi alanında yapılan keşiflere dayanarak, «maddesiz hareket» görüşünü ortaya atanlara karşı, Lenin, «maddesiz hareket düşünülemez. Hareket, değişme, gelişme, maddede bulunan bir özelliktir. Hare-

ket, maddenin varoluş tarzıdır» diyen Engels'in görüşünü ileri sürüyordu.

Marksist felsefenin birbirinden ayrılmaz iki görünüşünün, yani felsefi maddecilikle maddeci diyalektiğin bütün önemi burada ortaya çıkmaktadır. Felsefi maddeciliğin madde hakkında geniş bir görüşü vardır; çünkü; sadece bütün cisimleri meydana getiren parçacıklar değil, aynı zamanda çeşitli görünüşleri içinde bu maddenin insan bilgisine sunduğu bütün genişleme perspektifleriyle birlikte sonsuz evren,nebülözler, kozmik uzaylar, radyosyonlar, nükleer ve elektromanyetik alanlar da söz konusudur

Bu demektir ki, böyle bir tabiat görüşü, maddi dünyayı, tek bir şekle indirgemeden, bütün çeşitliliği içinde kucaklar.

Felsefi maddecilik, hem madde ve maddenin varoluş şekilleri hakkındaki görüş üzerinde; dünyanın maddi birliği nazariyesi üzerinde, hem de madde ile bilinç arasındaki ilişki üzerinde durur.

Maddeci diyalektik ise, nesnel dünyanın evriminin genel bağıntılarıyla kanunlarını ve bunların bilinçte yansımalarını; her hareketin, her değişmenin, her gelişmenin en genel kanunlarını inceler.

Marx'la Engels, diyalektiği sadece bilimsel bir nazariye olarak değil, aynı zamanda bir bilgi metodu, bir eylem klavuzu olarak da kabul ediyorlardı. Bütün bunlardan ilham alarak, Waldeck Rochet, **«Tabiat ka-**

nunlarının bilgisiyle donanmış insan aklı, nazariye ile pratiğin birliği sayesinde, insanların maddi, ekonomik faaliyetini yönetir ve dünyayı değiştirebilecek bir güç olur.» diyor.

Okuyacağınız metin, tabiatiyle, marksist felsefenin, dünyayı «nesnelerle olayların birbirine organik olarak bağlı bulunduğu, birbirlerini karşılıklı bir şekilde etkileyip şartlandırdıkları, birleşmiş ve tam bir bütün olarak; her zaman bir şeyin doğduğu, gelişip kaybolduğu, nicel değişikliklerin, özellikle, nitel değişikliklere dönüştüğü sürekli ve değişim halinde bir dünya olarak» inceler, görüşünden hareket etmektedir.

Maddeci diyalektik, çözümleme metodunu, toplumun ve tarihinin gelişim kanunlarının incelenmesine uyguladığından, tarihi maddecilik olur. Diyalektik maddeciliği toplumun incelenmesine, toplumun gelişmesinin, çelişmelerinin ve tarihin incelenmesine uygulaması Marx'ın, kapitalist üretimi incelemesini; kapitalist üretim sistemi içinde üretken güçlerle üretim ilişkilerinin nasıl çatıştığını ve bu sisteme son verip sosyalist üretim sistemini kuracak olan güçlerin geliştiğini belirtmesine yolaçtı.

Eylem içine daldıklarından nazari meselelere ikinci derecede önem veren mücadeleciler, marksist felsefe sorununu mücadeleci eylem sorununa bağlıyan Waldeck Rochet'nin konuşmasındaki bu kısmı büyük bir ilgiyle okuyacaklardır.

Zaten, olgular, karşı kampta bulunanlara, Lenin'in zenginleştirdiği marksist öğretinin, kapitalist baskıyı, egemenliği ve sömürüyü kaldırma yolunda bir milyar insanı zafere ulaştırdığını, Elbe'den Pasifik'e kadar uzanan geniş bölgelerde sosyalizmin zaferini sağladığını daima hatırlatmaktadır.

Bundan dolayı, Waldeck Rochet'nin konuşmasının, sadece sosyalist aydınlar için değil, aynı zamanda bütün Parti için, marksistlerin, memleketi tehdit eden tehlikeler karşısında birliğe ve eyleme çağırdıkları halk kitleleri için büyük bir önemi vardır.

Görüleceği gibi Waldeck Rochet, dile getirilen iki görüş hakkında yani, bir yandan «marksist felsefe mutlak hakikat çekirdeği bakımından tamamlanmıştır», öte yandan «değişmez ve kesin bir hakikat çekirdeği tasarlanamaz» diyen iki görüş hakkında Siyasi Büro'nun düşüncelerini ortaya koymaktadır.

Maddeci diyalektik, genel ilkeleri bakımından tamamlanmıştır. Ama bu onun sürekli gelişme halinde olmasına engel değildir. Tabiat ve toplum hakkındaki bilgilerimizin zenginleşmesi, diyalektik ve tarihi maddeciliğin temel ilkelerini sarsamaz; tersine, bu ilkelerin daha geniş, daha derin bir bilgisine götürür.

Marksist maddeci diyalektiğe göre hiçbir şey donmuş ve statik değildir. Bu görüş, dünyayı sürekli hareketi içinde yansıtır; bu hareketin kaynağı, moto-

ru, nesnelerin kendi içindeki «karşıtlar mücadelesi» dir. Lenin'in yazdığı gibi, «diyalektik, nesnelerin özünde (eşyanın özünde) bulunan çelişkilerin incelenmesidir».

Temel ilkeleri bilim ve sosyal pratik tarafından doğrulanan bu diyalektiğin maddecilik tabiat ve toplum alanında insan bilgilerinin tüm gelişmesiyle zenginleşir. Ne var ki, kesin olarak edinilen şeyi bulandırmaya kalkan şüpheli her formülden kaçınmak gerektir.

Bu konuda, Waldeck Rochet'nin konuşmasındaki bir yer, okurların dikkatini bilhassa çekecektir.
Bu, Marksist filozoflar arasındaki tartışmada dile getirilen bazı fikirleri ima eden; bilince oranla, maddenin önceliğinin söz konusu olduğu kısımdır. Lenin'in de işaret ettiği gibi, kesin olan şudur **«madde bilincimizin dışında varolan nesnel bir gerçekliktir.»**

Bugün bazı kimseler, bilimsel verilere dayandıklarını iddia ederek bu kavramı tartışıyorlar. Böylece, «maddenin aşılması» kavramından söz etmek ve maddenin kaybolacağını ileri sürmek için maddenin yapısı hakkında bilimin ortaya koyduklarından faydalanmaya kalkışıyorlar. Bu, insanı mutlaka idealist görüşe götüren büyük bir hatadan başka birşey değildir.

Marksist felsefi maddecilik, maddenin yapısı hakkındaki şu ya da bu görüşe hiçbir şekilde bağlı

değildir; maddenin yapısını, değişmez unsurlardan her hangi birine hiçbir zaman indirgemiş değildir. Madde hakkında tek doğru görüş budur. Maddeyi bütün çeşitliliği içinde kavrayarak onu tek bir şekle indirgemeyen bu görüş, fizikteki yeni kanunların, maddenin kayboluşunu sözüm ona ispatlıyor diye, iddia edenlerin kanıtlarını kesinlikle çürütmektedir.

Bilim ve maddeci felsefe, dünyanın birliğini sonsuz çeşitliliği içinde keşfetmeyi sağlar. Dünyada meydana gelen çeşitli süreçler ve olaylar, maddenin farklı durumlarıdır, onun çeşitli özellikleri ve görünüşleridir. Engels'in dediği gibi, **«dünyanın gerçek birliği maddi oluşundadır».**

«Bilimsel keşiflerin madde hakkındaki bilgilerimizde meydana getireceği değişiklikler ne olursa olsun, bu değişiklikler, dünyanın nesnel bir sekilde varolduğunu ileri süren diyalektik maddeciliğin tezini sarsamazlar» diyen Waldeck Rochet, bu fikri geliştirmiştir.

Açıklamasının bu son kısmında Waldeck Rochet, siyasette olduğu gibi felsefede de kaçınılması gerekli iki tehlikenin bulunduğunu, yani revizyonizm ve doğmatizm tehlikesinden kaçınmak gerektiğini göstermiştir. Diyalektik maddeciliğin temel ilkelerinin izafi karakterde olduğu kabul edilirse, her şeyi tartışmak ve sonunda, adım adım idealizme düşmek gibi bir tehlikeyle karşılaşılır, diyor. Böylece, revizyonist

tehlikenin neden ibaret olduğunu gösterdikten sonra, daha somut bir görüşle, marksist felsefeyle diğer felsefeler arasında, ilkeler planında bir uzlaşma olamayacağına işaret ediyor.

Nazari ilkeleri donmuş kavramlar olarak kabul ettiği için, gerçekliği bütün hareketli karmaşıklığı içinde kavramaya engelleyen öbür tehlikeye de, yani doğmatizme de çatıyor.

Siyasi Büro'nun düşüncesini böylece dile getirdikten sonra Waldeck Rochet, «Marksist Düşünce Haftası» dolayısıyla, özel bir önem kazanan sorunu, marksist filozoflarla marksist olmayan filozoflar arasında karşılıklı konuşma sorununu da inceliyor.

Böyle bir karşılıklı konuşma, marksistlerin, çeşitli şekillerdeki burjuva ideolojisine karşı yürüttükleri ve yürütmek istedikleri ideolojik mücadele çerçevesi içinde yer alır.

Böyle bir konuşmaya yanaşırken marksist filozoflar, hem bilimsel hem de pratik nitelikteki marksist felsefenin, işçi sınıfının felsefesi olduğunu daima gözönünde tutmalıdırlar.

Bu demektir ki, felsefe sorunu gibi bir sorun üzerinde marksist felsefe ile diğer felsefeler arasında ne bir sentez ne de bir uzlaşma olabilir. Felsefi maddeciliğin ilkeleri konusunda marksistlerin, marksist olmayanlardan öğrenecekleri hiçbir şey yoktur ama, bu sonuncular, «marksistlerin çözümleyip marksizme kat-

maları gereken nesnel gerçeğin görünüşlerini bazı şekiller altında dile getirebilirler»

Tabiatiyle böyle bir katma, diyalektik maddeciliğin ışığında yapılmış ciddi bir eleştiriyi gerektirir ve araştırma, çözümleme ve nazari genelleme alanında çaba sarfeden marksistler, marksist ve marksist olmayan çalışmalarda muteber olanı kullanırlar.

Bütün bunlar göstermektedir ki, Marksist filozoflarla marksist olmayan filozoflar arasındaki karşılıklı konuşma, emperyalist kampla sosyalist kamp arasındaki büyük fikir savaşının görünüşlerinden başka birşey değildir.

Sosyalistler, marksist maddeci diyalektiğin toplumun ve gelişiminin incelenmesine uygulanması demek olan tarihi maddeciliğin ışığında biliyorlar ki, sosyalizmin zaferi tarihi bir zorunluluktur.

Onlar, bu görüşün, hiçbir şekilde kaderciliğe bağlı olmadığını ve tarihi yapan insanların, toplumların gelişim kanunlarını bildikleri, bunları inceledikleri ve bilinçli eylemlerini belirleyip yöneltmede bunlara dayandıkları için daha emin ve daha doğru bir şekilde hareket edebileceklerini de biliyorlar.

O halde açıkça görülmektedir ki, hem tarih hem de tabiat alanında marksist felsefî maddeciliğin doğru değerlendirilmesi ve derinliğine bilinmesi, mücadeleci eylem alanında olduğu kadar, bilimler alanında da tutarlı bir pratik için etkili ve gerekli bir silâhtır.

Marksizmin donmuş, aşılmış olduğunu ileri sürenleri, onu «yeniden gözden geçirmek»den «aşmak»tan böbürlene böbürlene söz edenleri, Waldeck Rochet'in konuşması, eylem klavuzu marksizm-leninizm'in canlılığının, yaratıcı gücünün ne kadar büyük olduğunu göstererek, yalanlamaktadır.

Okuyacağınız metin, marksist olmayan filozofların olumlu yanları bulunan eserlerini nesnel bir şekilde incelemeleri gerektiğini marksist filozoflara hatırlatmaktadır. Örneğin, Darwin'in «canlı türlerin evrimi» hakkındaki görüşünü kabul edip, bu bakımdan, maddecilerin gerçekten faydalanabilecekleri bir tutum takınan Peder Teilhard de Chardin'in, felsefi yönden, bu tutumdan mantıklı bir sonuç çıkarmadığını, çünkü bugün Kilise babalarının durmadan egemen kılmaya çalıştıkları Tanrı'nın varlığı fikrini kabul ettiğini hatırlatmaktadır.

Marksist filozoflar, marksist olmayan filozoflarla karşılıklı konuşmanın, faaliyetlerinin tek bir görünüşü olmadığını, faaliyetlerinin sadece bir yanı olduğunu bilmektedirler. Onların görevi, «bilimlerin sağladıkları en yeni sonuçların, felsefi yorumlarıyle birlikte, incelenmesi dahil, sorunları irdeleyip derinleştirmektir»

Bana, Waldeck Rochet'in bu kadar değerli olan konuşmasının, militanlar ve dostlarımız tarafından okunmaşını, incelenmesini ve üzerinde uzun uzun düşünülmesini dilemekten başka bir şey kalmıyor.

JACQUES DUCLOS

MARKSİST FELSEFE NEDİR?

Geçen yıl boyunca Parti üyesi filozoflardan bazıları, marksist felsefe sorunlarından birkaçını kendi aralarında tartıştılar.

Parti Siyasi Bürosu, özellikle bu tartışmayla ilgili belgelere dayanarak:

1 — Çeşitli görüşlere konu olan felsefe sorunları

2 — Parti üyesi filozofların rolü ve faaliyeti hakkında bir görüşü tartışmak ve formüllendirmek zorunda kaldı.

O halde, felsefe alanında mücadele eden bütün arkadaşlara yardımcı olabilir umuduyla, Siyasi Büro'nun görüşünü özetlemek istiyorum.

MARKSİST FELSEFENİN KONUSU

Tartışmada bir ilk sorun: tanımlama sorunu, yani marksist felsefenin konusu ve eylem alanı sorunu ortaya atıldı.

Bu hususta iki görüş dile getirildi

Bazı arkadaşlar, gerçek bilginin özel bilimlerle geliştirildiği bir safhaya varıldığı gözönünde tutulursa marksist felsefenin, düşünce ve kanunları nazariyesiyle, yani mantık ve diyalektikle sınırlanacağını ileri sürüyorlar (Diyalektik, marksist bilgi nazariyesini, başka bir deyişle, düşünceyle varlık arasındaki ilişkileri içerdiğine göre).

Diğer arkadaşlar, marksist felsefenin daha geniş bir eylem alanı vardır, bütün alanlarda bi-

limsel bilginin nazarî bir genellemesini yapması gerektir, ve bu felsefe bilimsel nitelikte bir dünya görüşüdür diyorlar.

Biz bu sonuncu yorumun doğru olduğunu düşünüyoruz.

Gerçekte, bilinmektedir ki marksizm - leninizm'in temelindeki felsefi öğreti, *diyalektik maddecilik*'le *tarihi maddecilik*'tir.

Marksist felsefenin, düşünce ve kanunları nazariyesiyle sınırlanıp sınırlanmadığını Parti üyesi bazı filozofların kendi kendilerine sormalarının nedeni, öyle anlaşılıyor ki, aslında diyalektik olan modern maddeciliğin, diğer bilimlerin üstünde bir felsefeye ihtiyacı bulunmadığını ileri süren Engels'in tezi ile ilgili yorumlarıdır.

Engels'in, modern maddeciliğin diğer bilimlerin üstünde bir felsefeye ihtiyacı bulunmadığını; o halde, eski felsefeden, bağımsız durumda, sadece düşünce ve kanunları öğretisinin (mantık ve diyalektik) kaldığını ve gerisinin ise pozitif tabiat ve tarih biliminin içinde eridiğini açıklayan bir tezi olduğu doğrudur.

Ama bu metnin, «*modern maddecilik, tabiat bilimlerindeki ilerlemelerin bir sentezidir*» diye başladığını belirtmek gerektir.

O halde açıkca görülmektedir ki, Engels modern maddeciliğin, diğer bilimlerin üstünde bir

felsefeye ihtiyacı olmadığını belirttiği zaman, her şeyden önce, gerçekten diğer bilimlerin üstünde yer alan eski felsefeyi, [yani] tabiat hakkındaki bilgilerin yetersizliğini genellikle zihnin suni yaratmalarıyla karşılayan ve kendi keyfine göre evrensel bilim rolü oynamak iddiasında olan eski felsefeyi kastediyordu.

Sonra ve özellikle, Engels modern maddecilik, tabiat bilimlerindeki modern ilerlemelerin bir *sentezi*'dir derken, böylece, marksist felsefe alanını, kelimenin dar anlamıyla, düşünce ve kanunları nazariyesiyle hiçbir şekilde sınırlandırmadığını belirtiyor.

Zaten böyle bir sınırlandırma pratik bakımdan mümkün değildir. Gerçekte, düşünce ve kanunları bilimini ve düşünceyle varlık arasındaki ilişkiler nazariyesini doğru bir şekilde geliştirmek, tabiat ve toplum hayatı hakkında toplu bir bilimsel görüşü gerektirir. Bu ortak bilimsel görüşü de sadece diyalektik maddecilik getirir.

Nihayet, Engels'in marksist felsefenin alanını düşünce ve kanunları nazariyesiyle sınırlamadığının bir başka kanıtı da, modern maddeciliğin diğer bilimler üstünde bir felsefe olmadığını ileri sürdükten ve nesneler arasındaki evrensel bağın incelenmesi, bilimsel bilginin sonuçlarının nazari genellemesine varır diye belirttikten sonra, iliş-

kiler bilimi olarak nitelendirdiği marksist diyalektiğin asıl görevinin, tabiatta, toplumda ve insan düşüncesindeki gelişmenin en genel kanunları incelemek olduğunu açıklamasıdır.

Lenin de, felsefi bilim olan diyalektik maddeciliğin konusunu, nesnel dünyanın gelişmesinin en genel kanunlarının bilimi ve aynı zamanda dünyayı tanımayı öğrenmek ve onu devrimci yolla değiştirmek için, bilgilerin bugünkü düzeyine tekabül eden güvenilir tek bilimsel metot diye tanımlarken, özellikle, Engels'in bu tezinden hareket etmişti.

Bizim ekleyeceğimiz şudur: bilimin uğraşacağı üç alandaki: tabiat, toplum ve düşünce alanındaki en genel kanunları incelediği içindir ki maddeci diyalektik, felsefi bilim olarak, bilginin konuları arasına giren toplum ve tabiat olaylarının felsefi bir yorumunu (somut fiziki ve tarihi araştırmanın yerini almaksızın) yapmaya ve aynı zamanda diğer bütün bilimler için genel bir bilimsel araştırma metodu hazırlamaya uğraşır.

Özel bilimlerse, buna karşılık, daima daha ileri bir metot ve bilimsel nitelikte bir bilgi nazariyesi hazırlamak için gerekli verileri felsefi genellemeye sağlarlar.

Gerçekte, diyalektik maddecilik, nazari genelleme işiyle yetinseydi ve bilimsel bilginin ve insan pratiğinin vardığı genel sonuçların felsefi bir yo-

rumunu yapmaya uğraşmasaydı diyalektik maddecilik olmazdı.

Böylece, bilimlerin sonuçları, marksist felsefenin inceleme alanı dışında bırakılsaydı, bilimin, gözlemlenebilir ve ampirik olguları incelemekle yetinmesi gerektiğini ileri süren ve bundan dolayı da, bir dünya görüşünün bilimsel doğruluğuna itiraz eden pozitivist ön-yargı benimsenirdi.

Demek ki, marksist felsefenin tanımı ve konusu hakkındaki tartışmalarımız boş ve akademik bir tartışma değildir.

Bütün marksist filozofların iyi çalışması, bu tartışmaların doğru bir sonuca varmasına bağlıdır.

O halde, şu ilk nokta üzerinde bir sonuca varacağız: Diyalektik ve tarihi maddecilik bir dünya görüşüdür ve bilimsel bir bilgi metodudur.

Şüphesiz, marksizm-leninizm öğretisi, sadece felsefeyi değil, aynı zamanda ekonomiyi ve sosyalizm ve komünizmin nazariyesini de içerir.

Gerçekte, Lenin, marksist felsefenin, marksist ekonominin ve bilimsel sosyalizmin, marksizmin üç temel parçası olduğunu öğretiyordu.

*«Bu dünya görüşünün ideolojik temeli, felsefi, ekonomik, sosyal ve siyasi fikirlerin tam ve ahenkli bir sistemi olarak, marksizm-leninizm'*dir.

Çağdaş tabiat bilimleri felsefesinin sorunlarını *«bir dünya görüşünü ve bilimsel bir metodu temsil*

eden diyalektik maddeciliğin ışığında incelemek zorunluluğu üzerinde ısrarla durmak gerektir.

Marksist-leninist dünya görüşünün felsefi temeli olduğu içindir ki diyalektik ve tarihi maddeciliğin kendisi, bilimsel bir dünya görüşü ve bilgi nazariyesidir denilebilir.

Bütün Parti üyesi filozoflar, bu görüşten ilham alarak, faaliyetlerini ,hareketimizin tümü için en başarılı ve en istifadeli bir şekilde geliştireceklerdir.

MADDECİLİK

Bir ikinci sorun: marksist felsefenin anlamı ve gelişimi sorunu ortaya atıldı.

Daha kesin bir şekilde söyleyelim: sorun, marksist felsefenin «mutlak hakikat çekirdeği» nin temsil ettiği şeyi ve bu mutlak hakikat çekirdeğinin hangi ölçüde gelişip zenginleşeceğini bilmektir.

— Tartışmalara konu olan ve daha uzun bir süre konu olmakta devam edecek bu soruya, uygun bir cevap vermek amacıyla, marksist felsefenin özünü meydana getiren şeyi hatırlatmanın faydasız olmayacağını sanıyorum.

Her şeyden önce, marksist felsefe maddeci bir felsefedir ve bu hususta, maddecilerle idealist-

leri tamamen karşıt iki kampa ayıran şeyin, maddi varlıkla düşünce arasındaki ilişki sorununu apayrı bir şekilde ele almalarından ileri geldiğini hatırlatacağız.

Tabiatı, varlığı, maddeyi ilk veri; ve bilinci, düşünceyi, tabiatın bir özelliği olarak kabul edenler maddecilik kampında;

Buna karşılık, düşünce, ruh, fikir, maddeden önce vardır ve tabiat, ruhun, bilincin, Tanrı'nın bir yaratmasıdır diyenler idealizm kampında yer alırlar.

Hiçbir şüpheye yer vermemek için iki noktayı daha belirtelim:

1 — Maddeciler, bilince oranla, maddenin önceliğini ileri sürdükleri zaman bu, düşünceye ikinci derecede bir önem verdikleri anlamına gelmez. Onların gözlemledikleri sadece şudur: fizik (maddi) dünya, insan bilincinden ayrı olarak vardır, ondan önce varolmuştur ve bilincimizle düşüncemiz sadece maddi bir organın: karmaşık duyu organlarının tümüne bağlı olan beynin faaliyetinin bir ürünüdür.

2 — Maddeciler, maddenin önceliğini ileri sürmekle, maddenin yapısı hakkında şu ya da bu görüşü işaret etmiyorlar, bilimlerin gelişmesiyle zorunlu olarak değişen görüşler- fakat *madde* kelimesiyle bir tek şeyi, çeşitli görünüşleriyle bilin-

cin dışında varolan ve bilinçte yansıyan *nesnel gerçekliği* anladıklarını belirtiyorlar.

Felsefi maddeciliği tanımlarken, madde kavramı -şimdi gördüğümüz gibi- bilincin dışında varolan ve insan duyulanmalarında yansıyan her şeyi işaret etmek için en geniş anlamda kullanılmıştır. Bunu iyice anlamak çok önemlidir.

Lenin, «*Madde, insanın duyulanmalarında yansıyan ve duyulanmaları dışında varolan nesnel gerçekliği işaret etmeye yarayan felsefi bir kategoridir. Duyulanmalar nesnel gerçekliğin suretini çıkarırlar, onu resmedip yansıtırlar. Sonuç olarak, bu kavramın «eskiyebileceğini» söylemek, abuk sabuk konuşmaktır, gerici felsefenin kanıtlarını tekrarlamaktır*» (1)

diyor.

Hareket halindeki maddî dünyayı bütün çeşitliliği ile içeren nesnel gerçeklik olarak anlaşılan *madde,* ne yaratılabilir ne de yokedilebilir. O, durmadan değişir, bir durumdan bir başka duruma geçer, ama hiçbir fizikî, kimyevî ya da başka bir süreçte yok edilemez.

Gerçekte, maddeciliği tanımlayan felsefi madde *kavramı* ile, maddenin yapısı hakkındaki (bi-

(1) Lenin, «**Matérialisme et Empiriocriticisme**», s. 140.

limlerin ilerlemesiyle değişen) bilimsel nazariyeler arasında sıkı bir bağ vardır.

Maddecilik üstüne son zamanlarda yayınlanan bir sovyet eserinde bu şöyle anlatılmaktadır:

«Felsefi maddecilikle, maddenin yapısı ve özellikleri hakkındaki bilimsel nazariyeler arasında sıkı bir bağlılık karşılıklı bir zenginleştirme vardır.»

Gerçekte, bütün aldatmaca ve idealizm teşebbüslerine rağmen, bilimler ve sosyal pratik, felsefi maddeciliğin ilkesini hep doğrulamaktadır.

Örneğin, çağdaş fizik bazı şartlarda, maddenin pozitron ve elektron gibi bazı parçacıklarının, ışık kuantaları ve fotonlar meydana getirerek kaybolduğunu ortaya koydu.

Sanki madde ışığa dönüşmekle kaybolurmuş gibi, bazı fizikçiler bu olayı «maddenin kaybolması» diye nitelendirdiler.

Oysa, durum hiç de böyle değildir. Pozitronla elektronun fotonlara dönüşmesi, maddenin bir durumdan bir başka duruma geçmesidir ve bunun tersi bir olay, yani fotonların pozitronla elektrona dönüşmesi, başka bir deyişle, ışığın cisimlere, maddeye dönüşmesi tabiatta gözlemlenebilir.

Nihayet ,maddenin bütün bu dönüşümlerini kütlenin ve enerjinin sakımı ile eşdeğerliliği kanunun yönettiği görülmektedir. Bu da, hem madde-

nin yaratılamayacağının hem de yok edilemiyeceğinin ve sonuç olarak, her şey doğup, değişip öldükten sonra da tüm tabiatın ölümsüz, başsız ve sonsuz olduğunun kanıtıdır. Nesnel dünyanın varoluş tarzları olarak birbirlerine bağlı bulunan zamanla mekân hareket halindeki maddeden ayrılamazlar.

Bilimin vardığı sonuçlar da çürütülmez bir şekilde göstermektedir ki, maddecilik, duyulanmaların ve bilincin; tabiatın gelişmesinin belli bir derecesinde, canlı varlıklar ve insanla birlikte, ortaya çıktığını söylemekte haklıdır.

Gerçekte, tabiat bilimlerine göre, dünyamız, insanın ya da her hangi bir canlı varlığın bulunmadığı, bulunamayacağı bir durumda varolmuştur; bu şartlar içinde, yeryüzünde canlı maddenin ortaya çıkışı daha yeni bir olaydır ve uzun bir evrimin sonucudur.

Lenin'in dediği gibi :

«İnsana oranla, yeryüzünün önceliği, tabiat bilimlerince doğrulanmış nesnel bir gerçekliktir» (1)

(1) Lenin, **Aynı eser**, s. 105.

DİYALEKTİK MADDECİLİK

Gerçi marksizm-Leninizm felsefesi maddeci bir felsefedir ama, aynı zamanda şuna da işaret etmek gerekir ki, Marx-Engels-Lenin'in felsefesi, maddeciliğin önceki bütün şekillerinden ayırdedilir.

Ayırdedilir, çünkü diyalektiktir ve eski maddeciliğin metafizik ve mekanik dar görüşlülüğünü aşmıştır.

Marx ile Engels ve onlardan sonra Lenin, gerçekte, ne 18. yüz yıl maddeciliğine ne de Feuerbach maddeciliğine saplanıp kalmışlardır, tersine, onu ilerletmişler, bütün klâsik alman felsefesinin kazançlarıyla zenginleştirmişler ve eleştirici düşünceyle derinleştirmişlerdir.

Lenin, *«Bu kazançlardan başlıcası diyalektik'-tir, yani dar-düşüncelilikten tamamen kurtulmuş, en tam, en derin evrim nazariyesidir; maddeyi sürekli gelişimi içinde yansıtan insan bilgilerinin izafiliği nazariyesidir. Tabiat bilimlerinin son keşifleri radyum, elektronlar, elementlerin dönüşümü burjuva Filozoflarının öğretilerine ve onların çürümüş idealizme «yeniden» dönmelerine rağmen, Marx'ın diyalektik maddeciliğini kesinlikle doğrulamıştır»* (1) diyor.

Diyalektik görüş, gerçekte, dünyayı ve onun bir kısmı olan insanı nesnelerle olayların birbirlerine organik bakımdan bağlı bulundukları, birbirlerini karşılıklı şekilde etkiledikleri ve şartlandırdıkları birleşmiş ve tam bir bütün olarak; her zaman bir şeyin doğduğu, gelişip kaybolduğu, nicel değişikliklerin, özellikle, nitel değişikliklere dönüştüğü sürekli bir hareket ve değişme halinde bir dünya olarak görür.

Tabiatta, toplumda, ve düşüncede görülen bu bitip tükenmeyen hareketin ve değişikliğin temel nedeni ya da *candamarı,* (motoru) nesnelerin ken-

(1) Lenin, **«Les trois sources et les trois parties constitutives du marxisme»**, Oeuvres choisies en 2 vol, c. 1, kısım 1, s. 64.

dinde bulunan ve diyalektiğin temel konusunu meydana getiren *karşıtların mücadelesi* ya da *çelişme*'dir.

Lenin diyor ki, *karşıtların (zıtların) birliği şartlıdır, geçicidir, izafidir. Birbirleriyle bağdaşamayan karşıtların mücadelesi mutlaktır, tıpkı gelişmenin, hareketin mutlak olması gibi» (2).*

Bütün bu söylediklerimizden çıkan şudur: Diyalektik maddecilik, bir yandan, durmadan değişip gelişen ve boyuna sonsuz sayıda yeni şekiller yaratan bir dünya hakkındaki her türlü bilimsel bilginin mutlaka izafi bir karakteri olduğunu kabul eder.

Ama, öte yandan, insanlık dünyayı daha iyi tanımak imkânına sahip olduğundan; tabiat ve toplum kanunlarının keşfinde daha derinlere indiğinden, maddecilik, izafi bilgilerimizde bir mutlak hakikat payı bulunduğunu da kabul eder.

---

(2) Lenin, **Karl Marx**, Oeuvres, c. XXI, s. 49.

BİLGİ NAZARİYESİ

İnsanın dünya hakkındaki bilgisinin uzun bir tarihi vardır; bu tarih, bilgisizlikten bilgiye; eksik ve yetersiz bir bilgiden bilimsel bilgiye doğru yol alan tedrici bir hareket şeklinde görünür.

Bilgi insan pratiğine dayanır. Gerçekte insan, pratik faaliyeti sayesinde dış dünya ile doğrudan doğruya ilgi kurar ve değiştirdiği nesneler, o zamana kadar bilinmeyen kendi özelliklerini ortaya koyarlar.

Marksist bilgi nazariyesi yansıma nazariyesidir. Bu onun, bilgiyi nesnel gerçekliğin insan beynindeki yansıması olarak kabul ettiğini gösterir.

İnsanın duyulanmaları, tıpkı algılarıyla, tasa-

rımları gibi, nesnelerin ve özelliklerinin yansımasıdır; nesnel dünyanın öznel görüntüleridir.

Lenin, «*Maddeci olmak için, nesnel hakikatın duyu organlarımızda yansıdığını kabul etmek gerektir.*» (1)

diyordu.

Tecrübeyle kazanılmış duyulanmalar, algılar, ve tasarımlar bilginin ilk derecesini, onun hareket noktasını meydana getirirler.

Lenin, ama bilgi daha ileri gider, soyut düşüncenin üst derecesine yükselir; çünkü, somuttan soyuta gitmekle düşünce; hakikatten uzaklaşmaz tersine, ona yaklaşır, diyor.

Düşünceye güç veren şey, gerçekte olayların aslının, özünü dile getiren genellemeler yapma yeteneğidir; şimdiki anın sınırlarını aşma ve kendi keşfettiği nesnel kanunlara dayanarak, geçmişi anlama ve geleceği sezinleme yeteneğidir.

Ne var ki, böyle yapmakla, soyut düşünce gerçeklikten kopmak ve hayallere dalmak tehlikesiyle karşılaşır.

Bu duruma düşmemenin tek çaresi, nazariye ile pratik (hayat, tecrübe) arasında sıkı bir bağ kurmaktır.

---

(1) Lenin **Oeuvres**, c. XIV, s. 106 (rusça baskısı).

Pratikten kopmuş nazariye kısırdır ve nazariye ile donatılmamış pratik, karanlıklarda el yordamıyla yürümeye mahkûmdur.

Bundan dolayı gözönünde tutmak gerekir ki, nazariye pratikten tamamen farklı bir şey olmak şöyle dursun, insan tecrübesinin bilincine varmadır, insan tecrübesinin sentezidir.

Marksist felsefe, bilimsel ve ileri dünya görüşü olarak, emekçileri her türlü baskı şekillerinden kurtarmak, yeni ve hür bir hayat yaratmak uğrunda yapılan mücadelede güçlü bir araçtır.

Gerçekte, marksist felsefe, hürriyet ile zorunluluk arasındaki ilişki sorununun bilimsel bir şekilde çözümünü sağlar. Zorunluluğa dayanan maddeci diyalektik, insan hürriyetinin mümkünlüğünü de kabul eder.

İnsanın hakiki hürriyeti, tabiat ve toplum kanunları karşısında hayali bir bağımsızlıkda değil, (böyle bir bağımsızlık gerçekten mümkün değildir) bu kanunların bilinmesinde ve bu bilgi üzerine kurulmuş eylemlerde bulunur.

İnsanlar tabiatüstü varlıklar değildir. Ne soluk almadan yaşayabilirler ne de tabiat kanunlarını zorlayabilirler. Üstelik, toplum halinde yaşadıklarından insanlar, toplumsal evrim kanunundan kaçınamazlar; ama, tabiat ve toplum kanunlarını keşfedebilecek durumdadırlar ve bu kanunların

niteliğini ve yönünü bildikleri için, bunları, kendi yararlarına kullanabilirler.

Ve böylece, nazariye ile pratiğin birliği sayesinde ve tabiat kanunları bilgisiyle donanan insan aklı, insanların maddi, ekonomik faaliyetini yönetir, dünyayı değiştirebilecek bir güç olur.

Lenin, bu anlamda diyordu ki,

> *«İnsan bilinci nesnel dünyayı sadece yansıtmaz, yaratır da.»* (1)

Bütün söylediklerimizin anlamı şudur: maddeci diyalektik, felsefi bilim olarak, her şeyin değişim ve gelişimi içinde incelenmesini ister.

(1) Lenin, Oeuvres, c. XXXVIII, s. 204 (rusça baskısı).

TARİHİ MADDECİLİK

Toplumun gelişim kanunlarını incelerken marksizm-leninizm, bu metodu (tarihi maddeciliği) kullanır.

Bilindiği gibi, tarihi maddecilik, ya da maddeci tarih görüşü, diyalektik maddeciliğin, toplumun ve tarihin incelenmesine uygulanmasından başka bir şey değildir.

— Toplumsal evrimin genel kanunlarının bilimi olan — tarihi maddeciliğin temel ilkesini Marx şöyle formüllendirmiştir:

«İnsanların varlıklarını belirleyen bilinçleri değil, tersine, bilinçlerini belirleyen sosyal varlıklarıdır.» (1)

(1) Karl Marx, **«Ekonomi Politiğin eleştirisine Katkı»**, s. 4.

Başka bir deyişle, tabiatta olduğu toplumda da asıl etmen maddi hayattır.

Daha kesin bir şekilde şöyle söyleyebiliriz: maddeci tarih görüşüne göre, maddi hayatın üretim tarzı - yani bir yandan üretken güçler, öte yandan üretim ya da mülkiyet ilişkileri - genellikle sosyal, siyasal ve fikri hayat sürecini belirler.

Üretken güçler durmadan gelişirken, belli bir anda yerleşmiş mülkiyet şekilleri, çıkarları bunlara bağlı sosyal sınıflar tarafından devam ettirilmek eğilimi gösterirler; bundan dolayı, üretken güçler, gelişmelerinin belirli bir safhasında, mevcut mülkiyet ilişikleriyle çatışırlar.

Üretim araçlarının özel mülkiyeti üzerine kurulmuş çağdaş kapitalizm, kapitalist üretim ilişkileriyle üretken güçler arasında açılan boşluğun en açık bir örneğidir.

Gerçekte, üretimin sosyal karakteri gitgide belirirken, kapitalizm özel mülkiyet şeklini sürdürür.

Emekçi kitlelerin büyük çoğunluğunun bir avuç azınlık tarafından sömürülmesi üzerine kurulmuş bu uzlaşmaz karşıtlık, ancak kapitalist mülkiyet ilişkilerinin ortadan kaldırılması ve üretim araçlarının sosyalist mülkiyetinin kurulmasıyla yani sosyalist düzenle çözülür.

Sermayenin egemenliğini ortadan kaldırmak

ve insanın insanı sömürmesine son verecek, yeni bir rejim, sosyalist bir rejim kurmak, işçi sınıfının ve onun çevresinde toplanan emekçi kitlelerin tarihi görevidir.

O halde, maddeci tarih anlayışına göre, sosyalizmin kurulması tarihi bir zorunluluktur.

Ama bu, sosyalizmin, insanların eylemi olmaksızın kendiliğinden ortaya çıktığı; ve tarihi kanunların, kapitalizmin yerine sosyalizmin kurulması sonucunu yaratacağı anı beklemek yeter, anlamına gelmez.

Maddeci tarih görüşünün kadercilikle hiçbir ilgisi yoktur.

Gerçekte, tarihi kanunlar, insanlar olmadan, tek başlarına tarihi yapamazlar. Bu kanunlar, tarihin akışını, ancak milyonlarca insanın bilinçli eylemleri, mücadeleleri, çabaları sayesinde, belirler.

İnsanların en ufak bir müdahalesi gerekmeden meydana gelen güneş tutulmalarından farklı olarak, kapitalizmden sosyalizme geçiş, sosyal düzenin insan faaliyeti sayesinde değişeceğini gösterir ve bu insan faaliyetinin kendisi, toplumun sosyalizme doğru ilerleyişinin tamamlayıcı bir parçasıdır.

Sonuç olarak, maddecilerin felsefi öğretileri sadece dünyayı yorumlamayı değil, değiştirmeyi

de amaç edinmiştir kapitalizmin sosyalizme yenileceğini ileri sürdükleri zaman anlatmak istedikleri şudur: kapitalist toplumun nesnel kanunları, siyasi ve ekonomik çelişkilerinin kesin bir şekle bürünmesine yol açar, bu da, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin kapitalizme karşı açtıkları mücadeleyi daha da şiddetlendirir. Bu mücadele kapitalizmin devrilmesi ve sosyalizmin zaferiyle sonuçlanacaktır.

Gerçekte, işçi sınıfının eylemi tarihi bir zorunluluğu dile getirir ama bu mücadelenin başarısı, belirli her durumda birçok şarta: işçi sınıfının bilinç ve örgüt düzenine, marksist partilerin etkinlik derecesine, burjuva Devleti'nin politikasına, v.s. bağlıdır.

Bu farklı etmenler, işçi sınıfının mücadelesinin kesin başarısını hızlandırabilir ya da geciktirebilir ama, eninde sonunda, işçi sınıfının ve sosyalizmin zaferi kaçınılmazdır.

FİKİRLERİN ROLÜ

Tarihi maddeciliğin, marksizmin burjuva eleştiricilerinin söylediklerinin aksine fikirlerin, sosyal görüşlerin, insan tutkularının, genellikle de insanî güdülerin ve heyecanların önemini (kapsamını) küçümsediği doğru değildir.

Fikirlerin, sosyal görüşlerin, heyecanların kökleri insanların maddi hayat şartlarındadır diye bildirmesi, tarihi maddeciliğin bunları kapsamını küçümsediği anlamına gelmez. Tam tersine, Marksistler, sosyal evrimde, sonuç olarak da, ideolojk mücadele fikirlerin rolüne en büyük önemi verirler.

Marx ve Engels, maddeciliği, «her şeyi mekanik ve tek yönlü bir şekilde işleyen ekonomik ne-

denlerle açıkladığına inanmaya vardıracak kadar basitleştirenleri» eleştirdiler ve durumu tümüyle yansıtan ama durum değişince hemen mekanik bir şekilde değişmeyen fikirlerin de ekonomik durumu etkilediğini gösterdiler. Bu konuda Engels şöyle yazmaktadır :

«İşin kolayına kaçıp, ötede beride tasavvur edilmek istendiği gibi, ekonomik durum otomatik bir etki yaratmaz. Tersine, insanlar kendi tarihlerini yaparlar ama, bunu, bu tarihi şartlayan belli bir çevre içinde ve fiili iç şartların temeli üzerinde yaparlar; bunlar arasında ekonomik şartlar, diğer siyasi ya da ideolojik şartlarla ne kadar etkilenmiş olursa olsun, son çözümlemede, baştan sona kadar ip-ucunu meydana getiren belirleyici şartlardır. Sizi [olup bitenleri] anlayacak duruma sokan da bu ip-ucudur» (1)

Genellikle, burjuva ideolojisini dile getiren ve kapitalist rejimi sürdürmeyi amaç edinen gerici eski fikirler, sosyal gelişmeyi frenler ve geciktirir.

Buna karşılık, toplumun maddi ihtiyaçları temeli üzerinde boy veren yeni fikirler maddi ve sosyal hayatın gelişmesini de etkilerler.

Sosyal hayatın [kendini adamakıllı hissetti-

(1) «Engelsin Heinz Starkenburg'a mektubu» (25 Ocak 1894), **Etudes Philosophiques**, Ed. Sociales. 1961.

ren] ihtiyaçlarına cevap verdikleri için yeni fikirler geniş kitlelerin bilincinde ergeç yer ederler, onların kendi fikirleri olurlar ve kitlelerin bilinçli ve örgütlü mücadelesiyle *gerçekleşirler*.

Marx, *fikirler* kitlelerce benimsendiği zaman *maddi kuvvet olurlar* derken, bunu anlatmak istiyordu.

İşte bunun içindir ki Marx, Engels, Lenin - ki nazariye ile pratiği birleştirmekten hiçbir zaman geri durmamışlardır toplumun gelişmesinin nesnel kanunlarını incelemek, çözümlemek ve keşfetmekle yetinmemişler; fakat aynı zamanda, bilimsel bir nazariye ile silahlanmış ve işçi sınıfını, kapitalizmi devirip sosyalizmi kurmada zafere götürecek olan hakiki bir işçi sınıfı partisi, devrimci bir parti kurmak için de bütün güçleriyle çalışmışlardır.

Kapitalizmin tam gelişme halinde olduğu bir devrede bizzat kendilerinin hazırladıkları maddeci tarih görüşünden hareket eden Marx'la Engels, kapitalizmin, kendi çelişkilerinden ötürü, sona ereceğini ve mutlaka ortadan kalkacağını, bir yüz yıl önce haber verdi.

Emperyalizm devrinde kapitalizmin gelişim kanunlarını çözümleyen Lenin, tek bir memlekette de sosyalizmin zaferinin mümkün olduğu hakkındaki önemli hükümlerinden (çıkarsamalarından) birini vererek marksizmi zenginleştirdi.

Lenin, Marx ile Engels'in, işçi sınıfının partisi, proletarya diktatörlüğü hakkındaki fikirlerini de en yüce bir ilkeyle geliştirdi: işçi sınıfı ile köylülerin birliği. Ve Devrimden sonra, memleketin elektiriklendirilmesi ve sanayileşmesi, tarımda işbirliğinin ve kültür devriminin rolü ile ilgili olarak geliştirdiği temel fikirlerle sosyalist toplumun kurulması planının ana hatlarını tamamlayarak partiyi ve sovyet halkını güçlendirdi.

Marksizmi inkâr ederek oportünizme düşen sosyal demokrat partiler, kapitalizmi ve emperyalizmi açıktan açığa savunurlarken, Marx-Engels-Lenin'in dahiyane ön-görüşleri devrimizde kesinlikle gerçekleşti.

1917 Büyük Sosyalist Ekim Devrimi, kapitalizmin yıkılışı ve sosyalizmin zaferi devrini açıyordu.

Bugün, dünya sosyalist sistemi, bir milyardan fazla nüfusu ile, yeryüzünün üçte birini kaplamakta ve Sovyetler Birliği Komünizmin geniş ölçüde kuruluşu yoluna girmiş bulunmaktadır.

MARKSİST FELSEFENİN GELİŞMESİ

Diyalektik ve tarihi maddeciliğin hem tabiat bilimlerince hem de sosyal bilimler ve insan pratiği ile tamamen doğrulanmış temel ilkelerinden birkaçını kısaca ve çok eksik bir şekilde hatırlatmış bulunuyoruz.

Şu halde, Parti arkadaşlarımızdan bazıları arasında marksist felsefenin anlamı ve gelişmesiyle ilgili tartışmayı, şimdi bu temel ilkelerin ışığında değerlendireceğiz.

Bu konuda, şiddetli bir tartışmaya yol açan bir formüllendirmeyi hatırlatırım; o da şudur: «marksist felsefe, mutlak hakikat çekirdeği bakımından, son bulmuştur(tamamlanmıştır)».

Belirtmek gerekir ki, bu formülü ileri süren

arkadaş, böyle bir kesinleme, marksist felsefenin öğrenecek hiçbir şeyi kalmamıştır anlamına gelmez diyerek, düşüncesini tamamlıyordu.

Bununla beraber, diğer arkadaşlar, marksist felsefenin içerdiği «mutlak hakikat çekirdeği» ile marksist felsefenin gelişimi arasındaki ilişki hakkında diyalektiğe aykırı bir görüşe yol açabilen kısır bir tutumu ifade ettiğini ileri sürerek, bu formülendirmeyi ve kanıtlandırmayı eleştirdiler.

Bu eleştiriyi doğrulamak için öne sürülen kanıtlar şunlardır: «değişmez ve kesin bir [hakikat] çekirdeği tasarlanamaz, değişmeyen öz yoktur, dünyamız sonlu değildir ki felsefe sonlu olsun, diyalektik maddeciliğin ilkeleri ve kanunlarının değişmez bir açıklaması olduğu doğru değildir.

Siyasi Büro'da sorunu, iki şeyden sakınarak gözden geçirmek gerektiğini dikkate aldık.

Bir yandan, bizim de hatırlattığımız gibi - bir kısmını meydana getirdiğimiz nesnel dünyanın değiştiği, durmadan geliştiği, sürekli olarak sonsuz sayıda yeni şekiller yarattığı; bundan dolayı da, bilimdeki ilerlemeler ne olursa olsun, bilimin sonsuz bir araştırma alanına sahip bulunduğu ve her zaman yeni kanunlar keşfedeceği doğrudur. Gerçekte, bilim, farklı alanlardaki bütün olayları ve kanunları ortaya çıkarmadığı gibi, tabiatın sonsuzluğundan dolayı, da buna hiçbir zaman tam

ve kesin bir şekilde erişemeyecektir. Bunun içindir ki, insan bilgisi, tümüyle, sonsuz bir süreçtir.

Bundan dolayı, şunu ileri sürmenin doğru olduğuna inanıyoruz; ne «değişmez ve kesin bir [hakat] çekirdeği», ne de diyalektik maddeciliğin ilkelerinin ve kanunlarının değişmez ve kesin bir açıklanışı vardır.

Fakat bu, *öte yandan*, diyalektik maddeciliğin bir «mutlak hakikat çekirdeği» içerdiği fikrine karşıt olmamalıdır. Bu fikrin, «değişmez ve kesin [hakikat] çekirdeği» kavramından tamamen farklı olduğuna işaret etmek gerekir,

Tartışmada bir arkadaş, «Marksizmin üç Kaynağı ve Üç Temel Parçası» gibi temel bir metinde Lenin'in Marx'ın felsefesinden söz ederken *tamamlanmış* (son bulmuş) kelimesini kullandığını hatırlattı. Lenin şöyle yazıyor:

«Marx'ın felsefesi insanlığa, özellikle de işçi sınıfına muazzam bilgi araçları veren tam (tamamlanmış, son bulmuş) bir felsefi maddeciliktir» (1)

Şüphesiz *tam* (tamamlanmış, son bulmuş) kelimesi, Lenin'in düşüncesinde, marksizmin öğrenecek hiçbir şeyi kalmadığı anlamına gelmez. Çünkü, marksizmi geliştirip zenginleştirmek için hiç kimse onun kadar uğraşmamıştır.

---

(1) Lenin, adı geçen eser.

Zaten Lenin'in kendisi de:

«Marx'ın öğretisini tam ve dokunulmaz bir şey olarak kabul etmiyoruz; tersine, hayatın gerisinde kalmak istemiyorlarsa, sosyalistlerin bütün yönlerde ilerletmek zorunda olduk-ları bilimin temel taşlarını ortaya koyduğuna inanıyoruz.» (2)

Demek ki, «Marksizmin Üç Kaynağı ve Üç temel Parçası» adlı makalesinde Lenin'in sözünü ettiği «tamlığın», felsefi bir sistemin, hele bir bilimin tamlığı (tamamlanmış olması) değil, sadece, tabiat ve insan hakkındaki *diyalektik görüşün* tamlığı olduğu açıktır.

Gerçekte, maddeci diyalektiğin, temel ilkeleri bakımından tamamlanmış olduğunu söylemek, onun aynı zamanda sürekli bir gelişme olduğunu kabul etmektir. Çünkü, bu görüş, bizim de bir parçası olduğumuz dünyanın durmadan geliştiği, ve insan bilgisinin, bütünüyle, sonsuz bir süreç olduğu temeline dayanmaktadır.

Bundan dolayı, bize göre, diyalektik ve tarihi maddecilik, gerçekten bir «mutlak hakikat çekirdeği» meydana getiren temel ilkeleri ve kazanılmış çok önemli bir şeyi içermektedir. Ama bu, bu çekirdeğin değişmez, kesin olduğu ve zenginleşemeyeceği anlamına gelmez.

---

(2) Lenin, Oeuvres, c. IV., s. 217 - 218.

Tabiat ve toplum hakkındaki diyalektik bilginin, insan düşüncesinin uzun tarihi boyunca geliştirilmiş diyalektik maddeciliğin temel ilkelerini ortadan kaldıramayacağını ama bu ilkelerin daha geniş, daha zengin ve daha derin bir bilgisine erişeceğini düşünüyoruz.

BİLGİ[1] VE SÜREKLİ GELİŞME

Konunun bu ikili görünüşü üzerinde israr ediyoruz çünkü, Siyasi Büro'daki tartışmada Maurice Thorez'in de işaret ettiği gibi edinilmiş olanı donmuş bir şey olarak düşünmemek (tasarlamamak) kesinlikle doğrudur diye gelişim ve değişimin varlığının kabulu bizi, diyalektik maddeciliğin bilim ve sosyal pratikle doğrulanmış temel ilkeleri dahil, insan bilgisinin eriştiği her şeyi tartışmaya götüremez ve götürmemelidir de.

Bunun içindir ki bizce, bu güç sorunlar konusunda mümkün enaçık formülleri kullanmak yani

---

(1) L'Acquis kelimesinin asıl anlamının «kazanılmış», «edinilmiş» olduğunu hatırlatalım.

belirsiz her formülü bir yana bırakmak yerinde olur.

Bir örnek verelim: tartışmaya katılan ve bütünüyle iyi bir açıklama yapanlardan biri, S. Rusya'da basılmış bir sözlükte maddecilikle ilgili tanımlamayı eleştirdi.

Şahsa tapınmanın bütün sonuçlarının ideolojik plânda incelenmediği bir devrede yazılmış olan bu eserde, tartışılabilir ve gözden geçirilmesi gerekli bazı formüller bulunması çok mümkündür. Ama burada eserin bütünü değil, sadece maddeciliğin tanımı söz konusudur.

Bu tanıma göre, maddecilik:

«Bilince oranla *maddenin önceliğinin* ispatı ve tabiatın, toplumun ve düşüncenin gelişmesinin en genel kanunlarının incelenmesidir»

Arkadaş, bu tanımın kendisine bir parça skolastik ve kısır göründüğünü söylüyor ve maddenin sonsuzluğu ile önceliğinin bir daha değişmemek üzere tespit edilmiş karakteristikler olmadığını fakat bilimlerin gelişmesinin sonucu olduğunu açıklıyor.

Oysa, düşünceye oranla maddenin sonsuzluğunun ve önceliğinin bir daha değişmemek üzere tespit edilmiş karakteristikler olmadığı, fakat bilimlerin gelişmesinin sonuçu olduğu hakkındaki bu son kesinlemeler, belirsizdir (şüphelidir) ve çeşitli yorumlara yol açabilir.

Gerçekte böylesine formüllerin okunmasından dolayı, gelişmenin, kesin şekilde elde edilmiş [bilgiyi] tartışabileceği ve hatta böylece, dikkat edilmediği takdirde, maddenin aşılması nazariyesine bağlı bir tutumun benimsenebileceği fikri farkına varmadan yerleşir.

Çünkü, maddeciliği tanımlamak için, ruha (düşünceye) oranla maddenin önceliği ilişkisinden söz ettiğimiz zaman, her hangi bir ilişki değil, sadece, nesnel gerçek olarak maddenin, bilinçten önce ve bilincin dışında mevcut *ilk unsur* ve bilincin de maddenin ürünü olduğunun kabulu söz konusudur.

Lenin de şu sözleriyle özellikle buna işaret etmektedir :

«Felsefi maddeciliğin kabul ettiği tanıma göre, maddenin tek özelliği, nesnel bir gerçek olması ve bilincimizin dışında varolmasıdır»

Başlangıçta da açıkladığımız gibi, maddenin, bilimin ilerlemeleriyle durmadan değişen, yapısı ve özellikleri hakkındaki görüşler değil, nesnel dünyayı işaret etmek için *felsefi* madde *kavramı* (görüşü) söz konusudur.

Oysa, düşünceye oranla maddenin *önceliği* ilişkisi değişemez; aksi halde bu, maddenin ilk unsur olmaktan çıkabileceğini kabul etmek olur ki bu da bizi idealizme götürür.

Arkadaşın yazdığı üç notu dikkatle okuduğum

için, bunun kendi görüşü, kendi yorumu olmadığını iyi biliyorum. Metinlerden birinde, bilince oranla maddenin önceliği gerçeğini tartışmak için bilimdeki karışıklıkları bahane edenlere, haklı olarak leş kargaları denmektedir. Ne var ki, eleştirdiğimiz formüllendirme çok tehlikelidir.

Öyle görünüyor ki, elde edilmiş [bilgi] ile gelişme arasındaki bağıntıyı bu biraz belirsiz bir şekilde açıklamanın altında; felsefi madde kavramı ile kavramı ile maddenin, bilimsel bilginin ilermeleriyle değişen yapısı ve özellikleri hakkında atılan özel görüşleri birbirine karıştırma yatmaktadır.

Şüphesiz, açıklamamızın başından itibaren de işaret ettiğimiz gibi madde hakkındaki iki görüş arasında varolan içbağıntıyı inkâr etmemek gerektir.

Şuna da işaret etmek gerekir ki, şimdi tesbit ettiğimizin aksine açıklamalarında madde hakkındaki bu iki görüşü, sanki aralarında hiçbir bağ yokmuş gibi, kesin ve keyfi bir şekilde ayırmak eğilimini gösteren arkadaşlar bu hatayı işlemektedirler.

Gerçekte, felsefi maddecilik ve maddenin yapısı hakkındaki bilimsel nazariye karşılıklı olarak zenginleşirler çünkü, Lenin'in de belirttiği gibi, bilimsel keşifler hem felsefi maddeciliği doğrula-

makta hem de madde ve özellikleri hakkında edinilen fikri *değiştirip derinleştirmektedir.*

Örneğin, madde hakkındaki bugünkü görüşlerimizin Epicure ve Demokritos zamanındaki görüşlere hiç benzemediği ve bilimin ilerlemeleriyle daha da değişeceği şüphesizdir.

Sonuç olarak, madde ile ilgili iki görüş arasındaki diyalektik bağı unutmamak; bilgilerimizin belli bir andaki durumunu, belli bir tahminle dile getiren ve gittikçe zenginleşip derinleşen görüşleri ayırdetmek; ve bunları, bilimsel araştırmalara sağlam bir temel olan ve durmadan zenginleşen felsefi madde görüşüyle karıştırmamak gerektir.

Çünkü, madde hakkındaki bilgilerimizde bilimsel keşiflerin yapacağı değişiklikler ne olursa olsun, bu değişiklikler, dünya bizim dışımızda (nesnel bir şekilde) vardır diyen diyalektik maddeciliğin tezini sarsamaz.

Keşifler görüşlerimizi değiştirmektedir ama, buna karşılık, diyalektik maddeciliğin, dünyadaki bütün süreçler, özellikleri ve görünüşleriyle birlikte hareket halindeki maddenin farklı durumlarıdır diyen temel tezini boyuna doğrulamaktadır.

Engels,«*Maddecilik, her yeni keşifle yeni bir şekle bürünmek zorundadır*» diyor.

Ama, maddeciliğin, devir açan her yeni görüşle mutlaka yeni bir şekil alması sadece, diyalektik maddeciliğin temel tezini doğrulamaktadır.

Örneğin, atomun ve atom enerjisinin bu kadar karmaşık yapısı hakkındaki son görüşler, Lenin'in elektron da atom kadar tükenmezdir diye 1908'den itibaren ileri sürdüğü tezi tamamen doğrulamıştır.

İZAFİ HAKİKATLAR VE MUTLAK HAKİKAT

Gerçekte, diyalektik bize her şeyin gelişme halinde olduğunu gösterdiği zaman izafi hakikatlerle mutlak hakikat arasında çok sıkı bir bağıntı bulunduğunu da öğretmektedir.

Şüphesiz, her tarihi anda bilimsel bilgiler oldukça eksiktir, tamamlanmamıştır, ama hakikatın bilinmesi yolunda sağlanan ilerlemeler, kusurları ve yetersizlikleri gitgide azaltmaktan ve tabiat olaylarıyla tabiat kanunlarını insan düşüncesinde daha açık şekilde yansıtmaktan ibarettir.

Bilimsel bilgilerin boyuna yeni keşiflerle tamamlanmasından dolayı bazı çağdaş fizikçiler, insan bilgisinde sadece izafilik, güçsüzlük ve eksiklik görmek eğilimindedirler.

Ve böyle bir yorumdan hareket ettikleri için de, nesnel hakikatı inkâra ve tek yanlı bir izafiyetçilikten, her şeyden şüphelenmek ve her hangi bir sofizm uğruna nesnel hakikatı inkâr etmekten ibaret olan bilinemezciliğe (agnosticisme) geçmeye kalkışıyorlar.

Oysa, dünyanın tükenmez ve bilginin sınırsız olduğunu ileri süren diyalektik maddecilik nazariyesi bütün bilinemezciliğe karşıdır çünkü bilginin her devirdeki tarihi sınırlarını gözönünde tutmakla beraber, yanlış bir fikri: bilim için mutlak ve aşılmaz bir engel fikrini kesinlikle reddetmektedir.

Lenin; diyalektik, bütün bilgilerimizin izafiliğini kabul eder, diyor.

«Nesnel hakikatın inkârı anlamında değil, fakat bu hakikata oranla bilgilerimizi değerlendirme sınırlarının tarihi izafiliği anlamında» (1)

«İnsan düşüncesi, özü bakımından, izafi hakikatların toplamından başka bir şey olmayan mutlak hakikatı bize verebilir. Bilimlerin gelişmesindeki her aşama bu mutlak hakikatlere yeni şeyler eklemektedir ama her bilimsel önermenin hakikat sınırları izafidir ve bilimler ilerledikçe bazan genişler bazan daralır. (2)

(1) Lenin, **Oeuvres**, c. XIV. s. 124 (rusça baskısı).

(2) Lenin, Oeuvres, c. XIV. s. 122 (rusça baskısı).

Gerçekte, insan bilgisi, bilimin daha sonraki ilerlemeleriyle değişmeyecek olan son derece önemli birçok mutlak hakikati içerir. Bunlar arasında özellikle şunlar hatırlatılabilir :

— Ruha (düşünceye) oranla maddenin önceliği hakkında felsefi maddeciliğin tezi
— Karşıtların mücadelesi ile birlikte hareket, maddenin varoluş tarzıdır ve bu, ne yaratılabilir ne de yok edebilir diyen tez.
— Canlı türlerin evrimi ve insanın hayvandan geldiği hakkında Darwin'in ortaya attığı görüş.

Diğer birçok mutlak hakikat de bilimsel nazariye ve kanunlar içinde yer alır ve insanlara pratik ve nazari faaliyetlerinde yol gösterir.

Bundan dolayı, marksizm-leninizm felsefesinin içerdiği «mutlak hakikat çekirdeği» sadece diyalektik maddeciliğin temel ilkelerini değil, modern bilimin ve sosyal pratiğin, dünyanın tablosunu gitgide ortaya koyan ve insanın tabiat üzerindeki gücünü artıran gerçekleştirmelerine dayanan önemli bir kazancı da içermektedir.

Lenin, *«nesnel hakikatı kabul etmek, mutlak hakikatı şu ya da bu şekilde kabul etmektir»* diyor.

Demek ki, mutlak hakikatın bu kabulü, diyalektik maddecilikle insanın kudretini inkâr eden bilinemezciliği ve izafiyetçiliği tamamen ayırdetmektedir.

Bilindiği gibi, pozitivizm'den yana olduğunu söylediği zaman dahil, farklı şekillerdeki bilinemezciliğe göre, aslında insan bilgisinin dışında kalan alanlar vardır ve dünyanın temelinde maddenin ya da ruhun bulunduğunu söylemek imkânsızdır.

Pozitivizm taraftarlarına göre, gözlem alanına giren olgular ve ampirik olguları incelemekle yetinmek gerektir ve bilim için olduğu kadar felsefe için de, dünyanın maddi ya da manevi bir temeli olup olmadığını araştırmak boşunadır.

Ama, dünyanın maddi ya da manevi bir temeli olup olmadığını söylemek imkânsızdır demek böylece, nesnel dünyanın varlığını inkâr etmek ve idealizme katılmaktadır.

Jean Paul Sartre, örneğin, diyalektiğin kanunları düşünceye az çok uygulansa da, düşüncenin ötesinde dış gerçeklik, tabiat, hakiki anlaşılabilirliğe kapalı kalmaktadır dediğinde bize bilinemezciliğin ve idealizmin bir başka şeklini «varoluşçuluk» adı altında sunmaktadır.

Oysa, insan bilgisinin giremiyeceği alanların varlığını kabul eden bilinemezcilikle «kutsal yollara nüfuz edilemez, insan aklı güçsüzdür, bilim hakikate erişemez» diyen Kilise öğretisi arasında sıkı bir ilgi bulunduğunu iyice görmek gerektir.

Kant'ın «imana yer vermek için bilgiyi sınırlandırmak» istediğini itiraf etmesinin bir nedeni vardır.

Gerçekte, dünyanın bilinemiyeceğini ileri sürmekle, bilinemezcilik, bilimi zayıflatıp tanrıbilimi güçlendirmekte ve insanı dine inanmıya zorlamaktadır.

Bunun içindir ki, kendileri Tanrı'ya inanmadıkları ve Kiliseyle savaştıkları zaman bile, bilinemezci filozoflar, diyalektik maddeciliğe, marksizm-leninizme karşı açılan ideolojik savaşta Kilisenin tanrıbilimcileri ve gerici burjuvazi tarafından müttefik olarak kullanılmışlardır.

Sonuç olarak, bütün söylediklerimizden çıkan şudur: siyasette olduğu gibi felsefede de revizyonizm ve dogmatizm tehlikesine, bu çifte tehlikeye düşmekten kaçınmak gerekir; Lenin'in «Maddecilik ve Ampirik-eleştiricilik» adlı eserinde gösterdiği de budur.

İlk tehlike : temel ilkelere bile sadece izafi bir karakter atfedilerek ve gelişmenin her şeyi tartışabileceğini gözönünde tutarak, bilgilerimizin izafi olduğunda aşırılığa kaçılırsa revizyonizme düşmek ve felsefede, izafiyetçilikten öznekciliğe ve idealizme kaymak tehlikesi vardır.

Bundan dolayı, tartışmadan kendinizin çıkardığı ilk sonuçlarda, diyalektik maddeciliğin «mutlak hakikat çekirdeğini» meydana getiren ilkelerinden gerçekten söz edilebileceği ve *ilkeler* planında marksist felsefe ile diğer felsefeler arasında

hiçbir *uygunluk* olamayacağı tezini tasdik etmekte bizce haklısınız.

İkinci tehlike : yeni olayların ortaya çıkışını hesaba katmaksızın, nazari ilkeler bütün şartlarda aynı şekilde uygulanabilen donmuş kavramlar olarak telakki edilirse, gerçeklik bütün karmaşıklığı içinde kavranılamaz ve dogmatizme düşülür.

İliçev 1961 sonunda şöyle yazıyordu :

«Program tasarısı, dogmatik ve öğretici düşünce metoduna ciddi bir darbe indirmektedir. Şahsa tapma devrinden beri nazariyecilerimizin bir kısmı devrimci nazariyenin zenginliğini ve çeşitliliğini, diyalektiğin ve maddeciliğin son derece belirli sayıda niteliklerine ya da karakterlerine inhisar ettirmek gibi bir eğilime saplandılar. Bu görüşler hiç de bilimsel değil ve hiçbir temele dayanmamaktadır.

Şüphesiz, dogmatizme ve şematizme karşı yapılan doğru eleştiriden sonuçlar çıkarırken, çalışmalarında ilkelere saygı duyarak bunu hesaba katan arkadaşları oportünizmle suçlamak söz konusu değildir.

MARKSİST FİLOZOFLARLA MARKSİST OLMAYAN FİLOZOFLAR ARASINDA KARŞILIKLI KONUŞMANIN ŞARTLARI

Bu da bizi tartışma konusu olan üçüncü soruna götürmektedir: marksist filozoflarla marksist olmayan filozoflar arasında karşılıklı konuşmanın şartları ve Partili filozofların çalışması.

Karşılıklı konuşma sorunu üstüne yapılan tartışmadan arkadaşlarımızın çıkardıkları geçici sonuçlarda temel noktalarda anlaşmaya varılmıştır. Bunları özetliyorum:

1 — Marksist filozoflarla marksist olmayan filizoflar arasında karşılıklı konuşma, son devrede, herkese marksist nazariyenin kitlelerde ve aydınlar arasında artan etkisinin sonucu olarak gö-

rünen yeni şekillere büründü. Bu etki, sosyalist dünya sistemine bağlı ülkelerde elde edilen başarılardan, dünyada ve Fransa'daki sosyalist hareketin gelişmesinden ileri gelmektedir.

2 — Karşılıklı konuşma ideolojik mücadelenin görünüşlerinden biridir. Ve bu ideolojik mücadelede marksizm kendini daima kabul ettirmiş ve başlangıcından bu yana durmadan gelişmiştir.

Demek ki, karşılıklı konuşma, diyalektik maddeciliğin, *bilimsel* bir *felsefe*, *pratik* bir *felsefe* ve bir *parti felsefesi* yani işçi sınıfının felsefesi olarak, diğer bütün felsefelerden ayrıldığı bilincinin marksistlerde iyice yer etmesini gerektirmektedir.

Bu demektir ki marksist felsefe ile diğer felsefeler arasında hiçbir sentez hiçbir uzlaşma olamaz, tıpkı proletarya ile burjuvazinin sınıf çıkarları arasında uzlaşma (uygunluk) olamayacağı gibi.

O halde, kendi pratik ve nazari tecrübeleriyle yetişmiş marksist olmayan filozoflar, diyalektik maddeciliğin tutumlarına katıldıkları ölçüde, ancak bu ölçü içinde, ilkeler üzerinde bir anlaşma olabilir.

3 — Diyalektik maddeciliği diğer felsefelere karşıt hale getiren ilke farkları üzerinde bir açıklık sağlanınca karşılıklı konuşma faydalı ve istifadeli olabilir, marksistlerle marksist olmayanlar

birbirlerinden birçok şey öğrenebilir. Şüphesiz *ilkeler* konusunda marksistlerin, marksist olmayanlardan öğrenecek hiçbirşeyi yoktur ama bu sonuncular, nesnel gerçeğin marksistlerin çözümlemesi ve marksizme katması gerekli görünüşlerini bazı şekillerde dile getirebilirler.

Bundan dolayı, marksistler, marksist olmayan filozofların gerçekliğin görünüşleri olarak yansıttıkları şeyi, bunu nasıl yansıttıklarını ve niçin tahrif edilmiş bir şekilde yansıttıklarını incelemek zorundadırlar; bu da, diyalektik maddeciliğin ışığında yapılmış sağlam bir iç eleştirme sayesinde olayları yerine oturtmak için bir çözümleme çabasını gerektirir.

Şüphesiz, araştırma, çözümleme ve nazari genellendirme işinde marksist filozoflar, marksist olsun ya da olmasın, bilim adamlarının ve araştırıcıların bütün değerli çalışmalarından istifade ederler.

4 — Filozoflar arasında karşılıklı konuşma, aydınların büyük bir kısmını ve kitleleri ilgilendirdiği, onlarda fikir mücadelesinin uyanmasına katkıda bulunabildiği, onların bu mücadeleye katılmasını sağladığı, fikirleri karşılaştırarak tartışma konusunu belgelere göre değerlendirdiği ve böylece marksizm-leninizmin ideolojik tutumlarına doğru götürdüğü için, faydalı ve istifadeli olabilir.

5 — Parti üyesi filozofların görevleri karşılık-

lı konuşmayla bitmez. Bilimlerin sonuçlarının incelenmesi, marksist felsefenin ilkelerinin ve elde ettiklerinin öğretilmesi ve yayılması; ilkelerine karşı savaştığımız marksist olmayan filozoflarla demokratik amaçlar uğruna bazı ittifak ilişkilerinin kurulabileceği, siyasal ve sosyal faaliyete katılmak, bu görevlerin başlıcalarıdır.

Bu sonuçlara varmadan önce, tartışmada bazan fikirler ve farklı görüşler karşılaştırılır, zaten bu da normal bir şeydir.

Başlangıçta bazı arkadaşlar çekingen bir tutum alıyorlar ve karşılıklı konuşmanın faydasından ve etkisinden şüphe ediyorlardı ama tartışmadan sonra, bu karşılıklı konuşmanın, iyi şartlar içinde yapıldığı takdirde, faydalı olabileceğine inanıyorlardı.

Karşılaştırma ve tartışmaya yol açan bir tonda ve ilkelerden hiç şaşmadan yapılan bu karşılıklı konuşmanın faydalı bir şey olduğu kanısındayız.

Bundan dolayı, tartışmanın ilk sonuçları üzerinde, bütünüyle hemfikiriz ama, bazı temel fikirler üzerinde durmak gerektiğini sanıyoruz.

DEVRİMİZDE İDEOLOJİK MÜCADELE

Her şeyden önce, karşılıklı konuşmanın, ideolojik mücadelenin bir görünüşü olduğu hakkındaki doğru görüş, devrimizde ideolojik mücadelenin sadece bütün önemini değil, şartlarını da açıkça görmemizi sağlamalıdır.

Bu bakımdan, önce, barış içinde birarada yaşama tezini Devletlerarası ilişkilerden fikir savaşı alanına, kültür ve siyaset alanına aktarmak hatasını işlememek gerekir.

Örneğin, Marksistlerle Hıristiyanlar arasında «Marksist Düşünce Haftası» çerçevesinde yapılan konuşmayı, arkadaşlarımızın bu konuşmayı yönetme tarzına aykırı bir şekilde, *Lettres Françaises*'de anlatan gazeteci bu hatayı işlemiştir.

Gerçekte bu gazeteci, son umudun herkes için bir olduğunu yeniden ilân etmeyi sağlaması, bu «Hafta» nın kazancıdır diye açıkladıktan sonra, şu sonuca varmaktadır:

«Buna varmanın (bu umudun gerçekleşmesinin) yolları şüphesiz farklıdır fakat, karşı tarafın imkânlarını (araçlarını) altedeceğim diye son amacı unutmak çılgınlık olur. Bu çılgınlıktan kaçınmaya barış içinde birarada yaşamak denir. Fikirlerin (barış içinde) birarada bulunması, beraber yaşamanın gizli motoru olmalıdır»

Demek ki, fikirlerin barış içinde birarada bulunması, herkes için aynı olan umudun gizli motoru olmalıdır.

Bu, kapitalizmle emperyalizmin, ne sömürme rejimlerini devam ettirmek için yaptıkları mücadeleden ne de savaş kışkırtıcılığı politikasından vazgeçtiklerini düpedüz unutmaktadır.

Sosyal rejimleri farklı Devletler arasında bizim de savunduğumuz barış içinde birarada yaşama politikası, ne sınıf savaşlarının ortadan kalktığı ne de ideolojik mücadelenin zayıfladığı anlamına gelir.

Sınıf mücadelesi durmadan gelişmekte ve buna paralel olarak, marksizm ve burjuva ideolojisi, ideolojik planda, milyonlarca insanın bilincinde yer etmek için amansız bir mücadeleye atılmaktadır.

Şüphesiz durum Lenin'in «Maddecilik ve ampirik-eleştiricilik»i yazdığı zamankinden çok farklıdır. Bugün nüfusu bir milyarı aşkın ve tam bir gelişme içinde olan dünya sosyalist sistemi ile, gitgide yaygınlaşan bir milli kurtuluş hareketi var. Bir çok ülkede marksizm-leninizm fikirlerinin zaferi sadece kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfını etkilemekle kalmıyor, aynı zamanda üniversitelileri, öğrencileri, genellikle de aydınları düşündürüyor.

Ekim Sosyalist Devrimi ve dünya sosyalist sisteminin ortaya çıkışı ve gelişimi sonucunda dünya durumunda meydana gelen derin değişiklikler, marksizm-leninizmin gelişimi için daha uygun yeni şartlar yaratmıştır.

Sınıf mücadelesi geliştikçe ve sosyalist ülkeler kampı yeni zaferler elde ettikçe marksist-leninist fikirler başdöndürücü bir hızla gelişiyor diye, bu gelişimin, kendiliğinden ve hiçbir mücadele yapılmadan meydana geldiği sonucuna varmamak gerektir.

Çünkü kocamış kapitalist dünyayı temsil eden ya da ona bağlı olan gerici güçler, ideolojik alanda da, siyasi alanda da savaş vermeden geri çekilmezler.

Bizimki gibi kapitalist ülkelerde, sosyalizmin ilerlemelerinden ürken ve gelecek karşısında korkuya kapılan büyük burjuvazi, kendi etkisinden gittikçe kurtulan kütleleri elinde tutabilmek için

umutsuz bir mücadeleye giriştiğinden, ideolojik mücadele daha da şiddetlenmektedir.

Sosyalist sisteme iftira ve marksizm-leninizm öğretisinin izlediği amacın tahrif edilmesi üzerine kurulmuş olan *antikomünizm,* kitleleri burjuva ideolojisinin etkisinde tutmak, işçileri bölmek, demokratik güçleri felce uğratmak, kapitalizmin savunucularının başvurdukları belli başlı ideolojik araçlardan biridir.

Böylece, büyük sermayenin adamları, sömürgeciler, büyük toprak sahipleri, militarist ve faşist klik, gerici din adamları ve de işçi hareketi içinde burjuvazinin başlıca ideolojik ve siyasi desteği olarak kalan sosyal demokrasinin sağcı liderleri anti-komünizm bayrağı altında toplanmaktadır.

Sözde «yeni nazariyeleriyle» birlikte burjuva ideolojisinin bütün değişik şekillerinin bugün sadece tek bir amacı vardır: Sosyalizmi gözden düşürmek ve kapitalizmi can çekişmekten kurtarmak için yığınları sosyalizm uğruna yaptıkları savaştan vazgeçirmek.

Bu yüzden, ideolojik mücadeleye, marksizm-leninizm fikirlerinin yayılmasına en büyük önemi vermek zorundayız.

İZLENECEK METOD

Devrimizde ideolojik mücadelenin sertliği ile ilgili olarak esas hakkında bu ilk uyarma, karşılıklı konuşmanın faydalı ve istifadeli olması için marksist filozofların izleyecekleri metodu daha iyi anlamamızı sağlar.

Bize öyle geliyor ki, araştırma ve açıklama işinde - marksist olmayan filozoflarla tartışmalar ve karşılaştırmalar işi dahil marksist filozoflar, marksist olmayanların faydalı katkısını temsil edebileceği şeyi eleştirici bir gözle tespit ederek, ilk darbeyi marksizm-leninizm düşmanlarının (muarızlarının) temelden yanlış görüşlerine indirmelidirler.

Gün gibi açıktır ki, marksist olmayan filozof-

ların katkısından söz edilince, marksist felsefede olduğu kadar diğer felsefelerde de öğrenilecek bir çok hakikat vardır, fikrine itibar etmekten, bizzat marksizm-leninizmin güçlendirilmesi yararına, sakınmak gerektir.

Ayrıca, daima gözönünde tutmamız gereken şudur: ülkemizin şartları içinde marksist felsefe, ekonomi, toplum, üniversite ve kültür alanlarındaki faaliyetin bütün kesimlerinde egemen burjuva ideolojisinin koyduğu tüm engeller arasında dar bir yoldan geçmek zorundadır.

İyice bilmekteyiz ki, idealist felsefe, ilkeleri bakımından yanlıştır ve bundan dolayı, marksist olmayan filozofların açıklamalarından öğrenilebilen; ve marksizm-leninizm ışığında çözümlenip öğrenilmesi gerekli tek şey, nesnel gerçekliğin, bu açıklamalarda çeşitli şekillerde yansıyan ve marksizme katılması gerçekten uygun olan, görünüşleridir.

Roger Garaudy de bir yazısında bunu şöyle söylemektedir :

«Tıpkı bugün bizim gibi, Marx da idealizmden hiçbir şey almadı ve alamazdı da. O, idealist filozoflardan, bilginin, idealizme ait olmayan fakat aslında, idealistler tarafından keşfedilen, gerçek görünüşlerini yansıtan unsurları aldı.»

Bu, şunu göstermektedir : Marksizme yararlı olan her şeyi özümleyip tamamlarken, her türlü

yanılmadan kaçınmak ve *idealizmle diyalektik maddecilik arasında* bir uzlaşma alanı bulunabileceğine inanmamak gerektir.

Karşılaştırmanın ve tartışmanın temel hedeflerinden biri, marksist olmayan filozofları izleyen çoğunluğun marksizm-leninizmin ideolojik tutumlarına doğru adım atmalarına yardım etmek olduğunu hesaba katarken, Parti üyesi filozofların başlıca ve tek endişesi, hakikata erişmeyi, doğru bir dünya görüşü edinmeyi sadece marksist leninist nazariyenin sağladığını ispat etmek olmalıdır düşüncesindeyiz.

Marksist olmayan filozofların ya da yazarların, yanılş fikirler yanında bazı olumlu şeyleri içeren eserlerini nesnel bir eleştiri gözüyle de değerlendirmemiz gerektiğini düşünüyoruz.

Örneğin, peder Teilhard Ghardin, Darwin tarafından ortaya atılan dönüşümcülüğün ve türlerin evrimi fikrinin doğruluğunu kabul ettiği zaman, bunun, marksizmin yararına ve kilise babalarının Yaratılış hakkındaki doğmalarına karşı olduğunu ileri sürmek tamamen doğrudur.

Ama bu, Teilhard'ın bu sonuca felsefi bir görüşten varmadığını belirtmemize daha önce de yapıldığı gibi - hiç de engel değildir. Çünkü, Teilhard, bütün sisteminde Tanrı fikrini desteklemektedir; sosyal alanla ilgili diğer yanlış görüşlerin sözünü etmiyoruz.

Bundan dolayıdır ki, Teilhard'ın eserlerini, sağlığında yasaklayan Kilise, bugün onu, marksizmle mücadelede gitgide kullanmaya kalkışıyor.

Le Monde'un Vezelay görüşmesini yorumlayan muhabiri, peder Teilhard'ın fikirlerinin yayılması bir bakıma, *dinsel uyanışı* şartlamaktadır, diye açıkladıktan sonra, özetle şöyle yazmaktadır.

«Viyana başpiskoposu Kardinal Koening, bu yaz «Pax Romana» Kongresi münasebetiyle, peder Teilhard'ı, tehlikelere rağmen, bilimle iman arasında bir köprü kurduğundan ve imansız çevrelerin sempatisini kazanmayı başardığından dolayı övmüştür» (1)

Şüphesiz bu, peder Teilhard'ın çalışmalarında olumlu olanı dönüşümcülük nazariyesini doğru bulması gibi kabul etmekten vazgeçmek anlamına gelmez; ama bu, onun sisteminde, marksizme karşı saldırıya uygun bir temel hazırlayan her şeyin adamakıllı eleştirilmesini gerektirir.

(1) **Le Monde**, 21 Eylül 1961.

MARKSİST FİLOZOFLARIN GÖREVLERİ

Sonuç olarak marksist filozoflarla marksist olmayan filozoflar arasında karşılıklı konuşmadan yanayız ama konuşmayı kabul etmek diğer öğretileri eleştirme [gücümüzü] azaltmamalıdır.

Ayrıca, tek görevimiz karşılıklı konuşma değildir; konuşma, görevlerimizin şekillerinden biridir.

Filozofların *görevleri* özellikle şunlardır: bilimlerin sağladığı en yeni sonuçların felsefi yorumlarıyla birlikte incelenmesi dahil, sorunların incelenmesi ve derinleştirilmesi.

Marksist felsefenin ilkelerinin ve edindiklerinin daha geniş çevrelere yani sadece geniş aydın-

lar çevresine değil, işçi sınıfının mücadelecilerine de *yayılması* ve *öğretilmesi*. Bu, hem idealist felsefeye ve dinsel obskürantizme karşı polemiğin kuvvetlendirilmesini hem de marksizm-leninizm eserlerinin daha geniş şekilde yayılmasını gerektirir.

Şüphesiz, Stalin'in sağlığında bile, Sovyet halkının, Komünist Partisinin yönetimi altında sosyalizmi kurmasının, yaşayan marksizmin zenginleşmesinde büyük bir etmen olduğunu gözönünde tutmak gerekir.

Pravda'da yayınlanan bir makale şöyle demektedir :

«Şahsa tapma devri boyunca Parti'nin nazariye alanında hiçbir şey yapmadığı, nazariyeyi ilerletmediği iddiaları tamamen asılsızdır. Böyle bir tutum alan kimse, bütün pratik ve nazari sorunlar hakkında bu devre boyunca bir tek insanın hüküm verdiğini ileri süren yanlış görüşün bilerek ya da bilmeyerek savunuculuğunu yapmaktadır. Bu, gerçeğin kaba bir tahrifidir; sosyalizmin kuruluşunda halkın ve partinin kesin güç olarak, oynadıkları rol hakkında marksist-leninist nazariyenin terkedilmesidir...»

Ama, şahsa tapmanın, marksist-leninist nazariyenin gelişmesinde ciddi engeller yarattığı doğrudur.

Kısacası, nazariyenin pratikten ayrılmaması gerektiğini öğreten parti üyesi filozoflar, ideolojik mücadelenin, siyasi eylem alanına; yani, bu devrede, faşizme, şahsi iktidara karşı demokrasinin yenilenmesi ve sosyalizm uğruna yapılan mücadele alanına uzanacağını unutmamalıdırlar.

İdeolojik plandaki görüşlerini eleştirdiğimiz ama faşizme karşı ve barıştan yana olan aydınlarla Demokratik hedeflerin gerçekleşmesi hareketi içinde tek cephe ve demokratik güçlerin birliği politikamıza uygun olarak ittifak ilişkileri kurabileceklerini belirtelim.

Bütün marksist aydınlar gibi parti üyesi filozoflar da şu tavsiyeyi gözönünde tutmalıdırlar :

«Partili aydınlar, kendi alanlarındaki faaliyete paralel olarak, Partinin bütün siyasi faaliyetine daha aktif olarak katıldıkları ölçüde, daha da büyük bir rol oynayacaklardır»

Nihayet, sonuç olarak, Parti üyesi, filozofların çalışma bilançosunu, bütünüyle, olumlu diye değerlendiriyoruz.

Bu son yıllarda, Roger Garaudy'in etkisiyle önemli ve olumlu bir çalışma gerçekleştirildi. Yeni ve genç filozoflar yetişti.

Parti üyesi filozoflar sadece marksizmin klasiklerinin büyük temalarını halka anlatmak endişesiyle hareket etmediler, aynı zamanda felsefe alanında da büyük bir yaratıcı çalışma yapıldı:

Özellikle, Auguste Cornu'nun, Desanti'nin, Garaudy'inin çalışmaları; Cogniot, Besse, Sève, Verret ve isimlerini buradan sayamadığım diğerlerinin son derece faydalı polemik kitapları ve eserleri. Nouvelle Critiqe'in ve Penseé'nin oynadıkları rolü de burada anmamız gerek.

Hem marksist felsefeyi halka anlatmak, hem de marksizmin düşmanlarıyla savaşmak için parti birçok eser ve makale yayınladı.

Roger Garaudy'nin diğerlerinin de tartışmaya katılmaları amacını güden «*Perspectives de l'homme*» adlı eseri çok büyük bir etki yarattı.

XV. Kongrenin teşebbüsüyle kurulan «Marksist İncelemeler ve Araştırmalar Merkezi», çalışma gruplarıyla, kendi yönetimindeki ya da kendisinin de katıldığı açık oturumlarla, konferanslarla önemli ve verimli bir faaliyeti geliştirdi. Milli kültürün gelişmesinin canlı organlarından biri oldu. Bizim de memnun olduğumuz çok büyük bir başarı kazanan «Marksist Düşünce Haftası»nı düzenledi.

Gerçekten, Parti üyesi filozofların çalışma bilançosunun olumlu olması, kusurlarının bulunmadığı ve düzeltilmesi gerekmediği anlamına gelmez.

Parti faaliyetinin alanları ne olursa olsun daima yapılması gerekli düzeltmeler olacaktır.

Yaptığımız inceleme de göstermektedir ki, fel-

sefi çalışma alanında da faaliyetimizi artırıp düzelterek yeni başarılara doğru yol alacağız.

Siyasi Büro,

Parti üyesi filozofların, birlikte ve hepimize güç veren arkadaşlık anlayışı içinde çalışarak yarının yeni ve büyük başarılarının gerçekleşmesine bütün güçleriyle katılacakları inancındadır.

İÇİNDEKİLER

5 Önsöz

17 Marksist Felsefe nedir?

19 Marksist Felsefenin Konusu

25 Maddecilik

30 Diyalektik Maddecilik

33 Bilgi Nazariyesi

37 Tarihi Maddecilik

41 Fikirlerin Rolü

45 Marksist Felsefenin Gelişmesi

50 Bilgi ve Sürekli Gelişme

56 İzafi Hakikatler ve Mutlak Hakikat

62 Marksist Filozoflarla Marksist Olmayan Filozoflar Arasındaki Karşılıklı Konuşmanın Şartları

66 Devrimizde İdeolojik Mücadele

70 İzlenecek Metod

74 Marksist Filozofların Görevleri

TOPLUM YAYINLARI

1. GECENİN SONU. **Orhan Asena,** oyun, 2 lira.
2. KÖY ÖĞRETMENİNE MEKTUPLAR. **Ceyhun Atuf Kansu,** (Türk Dil Kurumu 1965 Ödülü) 3 lira
3. İSLÂMİYET AÇISINDAN ŞEYHLİK - AĞALIK. **Mehmet Emin Bozarslan,** 5 lira.
4. TONGUÇ'UN KİTAPLARI. **Ceyhun Atuf Kansu.** Deneme, 1 lira.
5. ÇARK. **Jean - Paul Sartre.** (Türkçesi **Tahsin Saraç - Raik Alnıaçık**) oyun, 2 lira.
6. GENÇ OYUN YAZARINA MEKTUP. **C. Bax,** deneme (Türkçesi **Suat Taşer**) 2 lira.
7. RESİM VE RESİM TEKNİKLERİ ÜZERİNE. **Adnan Turani,** 5 lira.
8. ADLE, **Remzi İnanç,** hikâyeler, 2 lira.
9. DÜĞÜN GECESİ. **Bertolt Brecht,** oyun (Türkçesi **H. Kaya Öztaş**) 2 lira.
10. BİR BEYAZ ADAM, **Alpagut Erenuluğ,** oyun, 250 kuruş.
11. BAĞIMSIZLIK GÜLÜ, **Ceyhun Atuf Kansu,** şiirler (1966 Yeditepe Şiir Armağanı) 3 lira.
12. TEMMUZ BİLDİRİSİ, **Hasan Hüseyin,** şiirler, 3 lira.
13. KADINLAR DA SAVAŞI YİTİRDİ, **Curzio Malaparte,** oyun (Türkçesi **Tahsin Saraç - Turhan Açar**) 3 lira.
14. DOĞU'DA KITLIK VARDI, **Halil Aytekin,** 750 kuruş.
15. BİR ERMENİ GENERAL, **Ataol Behramoğlu,** şiirler, 2 lira.
16. TOPRAK AĞRISI, **Yılmaz Gümüşbaş,** röportaj, 3 lira.
17. SOSYALİZM SÖZLÜĞÜ, **Erdoğan Başar,** 750 kuruş.
18. PROMETHESUS'UN DÖNÜŞÜ, **Kaya Özsezgin,** 250 kuruş.
19. KADIN VE SOSYALİZM, **August Bebel,** (Türkçesi **Sabiha Zekeriya**) 1. Cilt, 5 lira.
20. FONTAMARA, **İgnazio Silone,** roman. (Türkçesi **Sabahattin Ali**) 750 kuruş.
21. SOSYALİST ANLAYIŞ, **Jean Jaures,** (Türkçesi **Arslan Başer Kafaoğlu - Yücel Tuncer**) 5 lira.
22. SÖMÜRGE, **Charles Prost,** oyun, (Türkçesi **Hasan Kaya Öztaş**) 4 lira.
23. SANAT TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ, **Adnan Turani,** 5 lira.
24. GIDA EMPERYALİZMİ, **Osman N. Koçtürk,** 5 lira.
25. KADIN VE SOSYALİZM, **August Bebel,** 2. Cilt. (Aynı kitapta TÜRKİYE'DE KADIN SORUNU. Yazan **Evinç Dinçer.**) 7,5 lira.
26. ÇİN DEVRİMİ VE SONRASI, **J. J. Brieux,** (Türkçesi **Melih Borahan**) 6 lira.
27. MARKSİST FELSEFE NEDİR?, **Waldeck Rochet** (Türkçesi **Orhan Suda**) 4 lira.

MARKSİST FELSEFE NEDİR?

Marksizm her 'felsefe'ye son mu verdi? Eğer bir felsefeyi içeriyorsa, bu felsefenin nazari ve pratik anlamı nedir? Marksist filozoflarla marksist olmayan filozoflar arasında verimli bir karşılıklı konuşma hangi şartlarda gerçekleşebilir? Karşılıklı konuşma, günümüzde fikir savaşının bütün anlamını yitirmesi mi demektir? Ya da bu savaşın bir görünüşü müdür?

Fransa'da ve dünyada bugün marksist düşüncenin geleceği nedir? Bu kitap, halen yaşıyan Fransa'nın ünlü eylemci marksistlerinden Waldeck Rochet'nin, birkaç yıl önce Parti Siyasî Bürosunda yaptığı konuşmanın tam metnidir. Marksizmi böylesine özlü anlatan bu kitabı, ülkemizde tartışılmaya başlanan bilimsel sosyalizmi anlamada yararlı olacağı umuduyla sunuyoruz.

TOPLUM YAYINLARI : 27

4 lira